

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА**

ПРОГРАМА

**ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ І МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВЕДЕННЯ ЩОДЕННИКА
ТА НАПИСАННЯ ЗВІТУ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВР ЗА
СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 201 АГРОНОМІЯ**

Програму виробничої практики і методичні вказівки до ведення щоденника та написання звіту студентами освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 201 Агронімія підготували: професори Господаренко Г.М., Полторецький С.П., Єщенко В.О., Сонько С.П., доценти Кононенко Л.М., Новак А.В., Любченко А.І, Новак В.Г., Березовський А.П., ст. викладачі Адаменко Д.М., Крижанівський В.Г.

Відповідальний за випуск заступник декана факультету агронімії з практичної підготовки студентів Крижанівський В.Г.

Програма виробничої практики затверджена на науково-методичній комісії факультету агронімії (протокол №7 від 7 лютого 2020 року).

ПРОГРАМА Й ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ

Виробнича (організаційно-технологічна) практика студентів третього курсу факультету агрономії є складовою частиною навчально-виховного процесу в Уманському національному університеті садівництва. Вона передбачена навчальним планом підготовки фахівців агрономічного профілю освітнього рівня бакалавр.

Головними завданнями практики є:

- закріплення і поглиблення теоретичних знань та набуття професійних навичок студентів при вирішенні виробничих завдань;
- набуття досвіду практичної роботи за спеціальністю;
- засвоєння сучасних технологій і передового досвіду в галузі рослинництва;
- вивчення сучасного стану організації техніки безпеки на виробництві та охорони навколишнього природного середовища;
- оволодіння методикою та технікою аналізу виробничої діяльності господарства і його галузей, економічної оцінки технологічних та господарсько-організаційних заходів.

Виробничу практику студенти проходять у сільськогосподарських підприємствах різних форм господарювання, які відповідають вимогам практики.

Організаційно-технологічну виробничу практику студенти можуть проходити також в спеціалізованих фермерських господарствах за кордоном. Зміст і завдання практики при цьому суттєво не змінюється за винятком особливостей, обумовлених законодавством країни, в якій студент проходить виробничу практику.

Безпосередня організація проходження студентами виробничої практики покладається на декана факультету та його заступника, а навчально-методичне керівництво нею здійснюється керівниками практики, які призначаються деканатом.

На керівників практики покладається:

- проведення необхідних організаційних інструктажів про порядок проходження практики, дотримання техніки безпеки тощо;
- забезпечення умов якісного проходження практики у відповідності з навчальним планом і програмою;
- контроль за дотриманням господарством належних умов праці та побуту студентів;
- контроль виконання студентами-практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку господарства;
- перевірка щоденника із зазначенням недоліків і внесення пропозицій щодо удосконалення практичної підготовки студентів.

Загальне керівництво практикою покладається на головного агронома господарства, а безпосереднє — на керівника підрозділу, в якому студент проходить практику.

У відповідності з угодою між університетом і господарством останнє надає студентам місця практики і створює необхідні умови для її успішного проходження. При цьому студент може проходити практику як стажист або бути призначеним на штатну посаду керівника середньої ланки (бригадира, помічника бригадира, заступника завідувача виробничої ділянки тощо).

На господарство покладається:

- проведення обов'язкових інструктажів з охорони праці та оформлення при цьому відповідної документації;

- контроль за виконанням студентами умов договору та правил внутрішнього трудового розпорядку господарства;
- забезпечення студентів житлом.

При проходженні практики студент зобов'язаний:

- виконати завдання, передбачені програмою практики;
- неухильно виконувати правила внутрішнього трудового розпорядку господарства;
- суворо дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки та виробничої санітарії;
- ініціювати впровадження у виробництво досягнень науки і передового досвіду;
- вести детальний щоденник проходження практики згідно форми;
- у встановлені строки подати в деканат щоденник і письмовий звіт про проходження практики.

Після перевірки звіту студент захищає його перед комісією, призначеною деканатом факультету. При оцінці роботи студента на практиці приймаються до уваги його характеристика від господарства, якість ведення щоденника і написання звіту та знання і уміння виконавця.

I. ПРАВИЛА ВЕДЕННЯ ЩОДЕННИКА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Звітним документом про виконання студентом програми виробничої практики є щоденник. В ньому практикант щоденно веде записи згідно форми, де вказується дата, назва технологічного процесу (роботи), в якому він брав безпосередню участь, описуються головні складові елементи процесу (роботи): сорти та гібриди культур, попередники, якість підготовки і стан ґрунту, склад агрегату, змінна норма виробітку і фактично виконана робота за зміну, якість роботи, труднощі, недоліки під час виконання та шляхи їх подолання, відхилення у виконанні окремих технологічних процесів від рекомендованих. Обов'язково вказати, що саме зробив практикант в організації вказаного технологічного процесу (роботи).

У випадках, коли через несприятливі погодні умови виконання технологічних процесів стає неможливим, практикант повинен працювати зі звітами про виробничу діяльність господарства за минулі роки, книгою історії полів, рекомендаціями з раціонального використання добрив та іншими матеріалами, які потрібні для написання звіту про практику тощо. А таких записів, як «йшов дощ» в щоденнику не повинно бути.

Щоденник обов'язково регулярно підписується керівником практики, викладачем, завіряється в кінці проходження практики керівником підприємства. Без щоденника, заповненого згідно з вимогами, звіт не приймається до захисту, тому що щоденник є основою написання всіх розділів звіту.

ЩОДЕННИК
виробничої практики студента III курсу факультету агрономії

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Початок «__» _____ 20__ р., кінець «__» _____ 20__ р.,

Дата	Види робіт	Місце роботи	Опис робочих процесів, організація і оплата праці, основні машини. Відхилення від рекомендованої технології та пропозиції щодо їх усунення	Підпис керівника
8.IV	Сівбагороху сортуМадон на першої генерації	Поле № 3 польової сівозміни	Передпосівний обробіток ґрунту — культивуація з боронуванням (трактор Т-150 К + культиватор КПС-8) на глибину 6–8 см. Якість культивуації — добра. Сівба — (трактор МТЗ-922+ сівалка СЗ-5,4 з прикочуючими котками). Норма висіву гороху 1,2 млн/га (368 кг/га), глибина загортання насіння 6–8 см. Виліт маркерів: лівого — 285 см правого —285 см (ведення по центру). Норма виробітку 22 га, — фактична 27 га. Організаційні особливості —	

II. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО НАПИСАННЯ ЗВІТУ ПРО ВИРОБНИЧУ ПРАКТИКУ

Звіт повинен містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми виробничої практики, а також науково обґрунтований критичний аналіз виробничої діяльності господарства. Обов'язковим є висвітлення особистої участі студента у виробничій діяльності господарства.

Звіт про виробничу практику повинен бути написаний згідно нижче наведеного плану:

ТИТУЛЬНИЙ ЛИСТ

ЗМІСТ

ВСТУП

1. ГРУНТОВО-КЛІМАТИЧНІ УМОВИ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОСПОДАРСТВА

1.1. Географічне та адміністративне розташування господарства

1.2. Коротка історична довідка про господарство

1.3. Клімат і погодні умови за звітний період

- 1.4. Землекористування і ґрунти господарства
- 1.5. Спеціалізація і поєднання галузей
- 1.6. Трудові та матеріальні ресурси, їх динаміка і структура
2. ЗЕМЛЕРОБСТВО
- 2.1. Структура посівних площ
- 2.2. Система сівозмін
- 2.3. Системи основного обробітку ґрунту
3. АГРОХІМІЯ
4. НАСІННИЦТВО
5. ЗАХИСТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР ВІД ШКІДНИКІВ, ХВОРОБ І БУР'ЯНІВ
6. РОСЛИННИЦТВО
7. КОРМОВИРОБНИЦТВО
8. ОХОРОНА ПРАЦІ
9. ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
- ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ
- СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ
- ДОДАТКИ

ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ ПРО ПРАКТИКУ

Обсяг звіту повинен бути в межах 30–40 сторінок рукопису, включаючи таблиці, рисунки, фотографії і додатки.

Текст звіту має бути написаний чітко і грамотно на папері формату А 4 (210x297 мм).

При написанні потрібно залишити поля: ліворуч від тексту 25–30 мм, праворуч — 10 мм, зверху і знизу — по 25 мм. Відступ для початку абзацу — 10 мм, сторінки нумеруються в правому куті верхнього поля листка.

Всі таблиці та ілюстрації (малюнки, рисунки, фотографії) повинні мати загальну порядкову нумерацію ліворуч перед заголовком з визначенням одиниць виміру і років спостережень.

В тексті звіту таблиці та ілюстрації краще розміщувати безпосередньо після посилання на них і супроводжуватися коротким і вичерпним текстовим аналізом.

У звіті про закордонне стажування необхідно вказати:

- країну, її географічне розташування та ґрунтово-кліматичні умови;
- програму, мету і термін стажування;
- назву ферми, її площу, виробничий напрямок (спеціалізацію);
- технологію виробництва продукції рослинництва (культури, сорти, системи обробітку ґрунту, удобрення та захисту рослин від бур'янів, хвороб і шкідників, збирання врожаю та його реалізація);
- форми взаєморозрахунків, економічних відносин між товаровиробниками.

Незалежно від того в яких технологічних процесах брав участь практикант, в звіті повинні знайти відображення технології основних польових культур, які вирощуються в країні проходження практики, стан матеріально-технічної бази і галузі тваринництва в господарстві.

Титульний лист звіту повинен мати такий вигляд:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
Факультет агрономії
Спеціальність
201 — «Агрономія»

ІВАНЕНКО ІВАН ІВАНОВИЧ
студент 31-а групи

ЗВІТ

про виробничу практику в _____
(назва господарства)
_____ району _____ області
з « » _____ 20__ р. по « » _____ 20__ р.

УМАНЬ — 20__

Після титульного листа розміщується «Зміст» з позначенням початкових сторінок всіх розділів і підрозділів.

Короткий зміст окремих розділів має відповідати таким вимогам:

ВСТУП (біля 1 стор.)

Вступ повинен бути вступом до основних розділів. Тут відмічаються завдання, що стоять перед господарством з виробництва продукції та шляхи їх вирішення.

1. ГРУНТОВО-КЛІМАТИЧНІ УМОВИ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОСПОДАРСТВА (до 3 стор.)

При написанні розділу використовується довідкова література, матеріали статистичної звітності, дані найближчої метеорологічної станції чи метеопосту, матеріали по землевпорядкуванню, обстеженню ґрунтів, результати господарської діяльності окремих галузей і підрозділів господарства.

1.1. Вказується місце знаходження господарства, віддаленості його від пунктів реалізації продукції та баз постачання.

1.2. У довідковій формі вказується рік утворення господарства, на базі чого воно виникло та його інфраструктура.

1.3. Природно-кліматичні умови господарства подаються на основі багаторічних метеоданих, де вказується довжина вегетаційного періоду, кількість опадів, температура, відносна вологість повітря, пануючі вітри тощо. Детально описуються погодні умови за рік проходження практики.

1.4. Структура сільськогосподарських угідь і агрохімічна характеристика основних типів ґрунтів господарства наводиться у вигляді таблиці за нижче наведеною формою. На основі представлених даних обґрунтовується необхідність проведення вапнування ґрунтів.

Основні типи ґрунтів	Площа, га	Середній вміст				Середнє значення рН (КСІ)
		%	мг/кг			
		гумус	азот	P ₂ O ₅	K ₂ O	

1.5. Вказуються розміри господарства і основний напрямок його спеціалізації, поєднання галузей, перспективи подальшої інтенсифікації виробництва.

1.6. Використання трудових ресурсів подається на основі даних розподілу робочої сили в окремих галузях та продуктивності праці. В цьому підрозділі наводяться цифрові дані про забезпеченість тракторами, автомобілями (кількість та їх потужність) і сільськогосподарськими машинами, висвітлюються умови зберігання та ремонту техніки, зберігання та використання паливно-мастильних матеріалів у господарстві. На основі цих даних роблять висновки про ступінь і особливості використання техніки.

2. ЗЕМЛЕРОБСТВО (4–6 стор.)

При написанні розділу використовуються документи агрономічної служби господарства, а також технологічні карти, агротехнічні плани та звіти, багаторічні спостереження керівників та спеціалістів, особисті спостереження, занотовані в щоденнику практиканта.

Для глибшого аргументування питань, що висвітлюються в розділі, необхідно посилатись на дані наукової літератури з технології вирощування польових культур.

2.1. У цьому підрозділі наводяться посівні площі всіх сільськогосподарських культур в абсолютному і відносному обчисленні (га, %) та подається аналіз відповідності структури посівних площ спеціалізації господарства.

2.2. Цей підрозділ виконується на основі матеріалів «Книги історії полів господарства» та інших документів агрономічної служби:

- показуються типи і види сівозмін;
- приводяться схеми чергування культур у сівозміні.

У критичній оцінці сівозмін відмічають причини відхилення від прийнятих схем чергування культур у рік проходження виробничої практики, розкриваються причини необґрунтованого розміщення культур в сівозміні, аналізується стан забур'яненості полів та загальний рівень культури землеробства.

2.3. Посилаючись на «Книгу історії полів господарства», інформацію головного агронома та керуючись особистими спостереженнями під час практики студент висвітлює фактичну, а не рекомендовану в науковій літературі, систему основного обробітку ґрунту під культури сівозміни та запровадження окремих елементів протиерозійних заходів під час такого обробітку. Підрозділ слід закінчити критичними зауваженнями щодо термінів виконання окремих заходів обробітку, глибин обробітку під культури в сівозміні. Системи до- і післяпосівного обробітків висвітлюються в розділі 6 — «Рослинництво».

3. АГРОХІМІЯ (5–6 стор.)

У цьому розділі подається аналіз організаційно-господарських заходів по заготівлі, збереженню та застосуванню органічних добрив у господарстві, асортимент та умови зберігання мінеральних добрив, показується динаміка змін реакції ґрунтового розчину і наявності в ґрунті поживних елементів за матеріалами останнього туру обстеження ґрунтів. Дається оцінка фактичній насиченості ріллі мінеральними (кг/га) і органічними (т/га) добривами та вказують пропозиції щодо раціонального їх використання.

Висвітлюються системи удобрення с.-г. культур у господарстві й проводиться критичне їхнє оцінювання.

4. НАСІННИЦТВО (2–3 стор.)

В цьому розділі висвітлюються такі питання:

- сортовий склад основних польових культур, у т.ч. і для кормовиробництва;
- коротка характеристика сортів та гібридів с.-г. культур, що вирощуються в господарстві;
- організація насінництва в господарстві (порядок забезпечення насінням, проведення сортозаміни та сортооновлення);
- організаційні та агротехнічні заходи по вирощуванню високоякісного сортового насіння (розміщення насінневих ділянок, проведення видових і сортових прополювань);
- особливості збирання насінницьких посівів, післязбиральної доробки насіння та його зберігання (забезпеченість технікою, критими токами і сховищами для зерна);
- участь студента у проведенні польового інспектування насінницьких посівів, їх збиранні, підготовці насіння до сівби і закладки на зберігання;
- вирощування насіння в господарстві на ділянках гібридизації кукурудзи, соняшнику, ріпаку, буряків цукрових;
- стан і порядок ведення документації по насінництву в господарстві.

5. ЗАХИСТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР ВІД ШКІДНИКІВ, ХВОРОБ І БУР'ЯНІВ (2–3 стор.)

На базі вимог Закону України «Про пестициди» дається коротка характеристика стану і критичний аналіз захисту рослин в сільськогосподарському підприємстві. Також висвітлюють наявність:

- спеціальних машин для передпосівної обробки насіння, внесення пестицидів, їх марки та місце зберігання;
- пестицидів, їх препаративні форми;
- марки індивідуальних засобів захисту, що використовуються при роботі з пестицидами;
- типових сховищ для хімічних засобів захисту рослин, його складові й відповідність вимогам;
- розроблених систем інтегрованого захисту сільськогосподарських культур як на поточний рік, так і на перспективу, хто і коли їх розробляє. Місце мікробіологічного захисту (назвати мікробіологічні препарати і ентомофаги, що застосовуються). Використання поверхнево-активних речовин при знезараженні насіння і садивного матеріалу (назвати їх);
- коротко- і довготермінових прогнозів поширення шкідливих організмів;
- результатів ґрунтових розкопок;

На основі даних, отриманих при особистій участі практиканта в оцінці фітосанітарного стану посівів та насаджень сільськогосподарських рослин, прогнозують появу шкідників та

хвороб в наступному році та пропонують основні заходи, які необхідно буде здійснити; розраховують потребу засобів захисту рослин, спецмашин, спецапаратури, вказуючи їх марки.

Системи інтегрованого захисту подаються в технології вирощування кожної культури.

6. РОСЛИННИЦТВО (8–10 стор.)

Описують технологію вирощування всіх сільськогосподарських культур за схемою:

- культура, сорти чи гібриди, посівні площі та розміщення після попередників;
- система обробітку ґрунту (після основного — до сівби);
- підготовка посівного матеріалу, строки сівби залежно від сортів, попередників, стану погоди;
- кількісна і вагова норми висіву насіння на кінцеву густоту посіву (з урахуванням особливостей сорту, лабораторної і польової схожості, умов сівби і виживання рослин), способи сівби, глибина загортання насіння;
- організація сівби і комплектування агрегатів;
- система обробітку ґрунту при догляді за посівами;
- осінньо-зимовий догляд за посівами озимих культур і багаторічних трав;
- агрономічний контроль та оцінка стану посівів озимих і ярих культур;
- система інтегрованого захисту рослин при догляді за посівами;
- організація і технологія збирання врожаю, визначення втрат при збиранні, урожайність та його якість, у т. ч. обов'язково за рік проходження практики;
- особиста участь студента в організації окремих виробничих процесів.

Дати критичну оцінку повноти реалізації та ефективності рекомендованих технологій вирощування сільськогосподарських культур.

7. КОРМОВИРОБНИЦТВО (2–3 стор.)

У цьому розділі необхідно висвітлити:

- наявність поголів'я худоби;
- загальну характеристику стану кормовиробництва в господарстві (організаційна структура забезпеченість технікою, наявність кадрів, зайняті площі кормовими культурами, планові завдання з виробництва кормів і їх фактичне виконання);
- кормовий баланс, джерела надходження кормів, площі природних сіножатей і пасовищ, їх культуртехнічний стан і продуктивність (при наявності культурного пасовища показати площу, кількість загонів, зрошення, удобрення, склад травосумішок, кількість циклів випасання, продуктивність, собівартість пасовищних кормів);
- набір та чергування культур у кормових сівозмінах, зеленому конвеєрі, забезпеченість тваринництва зеленими кормами; технологію вирощування кормових культур в основних і проміжних посівах;
- технологію заготівлі сіна, сінажу, силосу, зневоднених кормів, коренеплодів та побічної продукції рослинництва (об'єми заготівлі, строки виконання, наявність сховищ та їх характеристика);
- забезпеченість господарства власним насінням, особливості технології вирощування насіння кормових культур у господарстві.

Дати критичні зауваження щодо організації та використання кормової бази в господарстві.

8. ОХОРОНА ПРАЦІ (2 стор.)

У цьому розділі студент відображає:

- організацію роботи з охорони праці в господарстві;
- організацію навчання і проведення інструктажів з перевіркою знань з охорони праці;
- умови праці механізаторів при сівбі, догляді за посівами і збиранні культур, що вирощуються в господарстві;
- умови праці людей під час роботи з отрутохімікатами;
- показники травматизму в господарстві, профілактичні заходи з його запобігання;
- недоліки в організації роботи з охорони та безпеки праці в рослинництві.

В кінці розділу необхідно запропонувати заходи і надати пропозиції щодо покращення умов з охорони праці в господарстві.

9. ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА (2 стор.)

У цьому розділі необхідно висвітлити:

- діючі в господарстві законодавчі й нормативні акти з охорони навколишнього середовища з аналізом причин їх порушення;
- характеристику джерел забруднення навколишнього середовища та здійснюваних природоохоронних заходів;
- роль спеціалістів у раціональному використанні природних ресурсів (особливо землі й води) та у виробництві екологічно чистої продукції.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ (2 стор.)

Висновки повинні впливати з основних положень, викладених у звіті. Вони дають змогу чітко уявити повноту проходження студентом виробничої практики і оволодіння ним майбутньою спеціальністю. Тому висновки слід подати у вигляді окремих пунктів з послідовною нумерацією стосовно кожного розділу і деяких найголовніших підрозділів звіту.

На основі зроблених висновків студент подає свої пропозиції щодо використання окремих додаткових резервів для підвищення рівня рослинницької галузі господарства з економічним їх обґрунтуванням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

До списку включаються лише ті джерела, якими студент користувався при написанні звіту.

ДОДАТКИ ДО ЗВІТУ ВКЛЮЧАЮТЬ ТАКІ ДОКУМЕНТИ І МАТЕРІАЛИ:

- щоденник;
- характеристика з місця проходження практики, завірена підписом керівника господарства і печаткою;
- акт впровадження результатів своїх досліджень або інших новинок агротехніки у виробництво, завірений підписом і печаткою (якщо впровадження мало місце);
- інші матеріали, що характеризують роботу студента в господарстві;
- допоміжні таблиці до окремих розділів.

Підписано до друку 16.01.2020. Папір тип № 1.
Фіз. друк. аркушів 0,45. Ум. друк. аркуш. 0,55. Наклад 100 прим.

Редакційно-видавничий центр Уманського НУС

Св. про держ. реєстр. ДК № 2499 від 3.02.20 р.

20301, м. Умань, вул. Інститутська, 1

Тел. +38(04744)3-22-35